

Warszawa, dnia 2014 -02- 2 0

KMP.570.4.2014.PK

Raport
Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych lub doprowadzonych
w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji
w Wołominie

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 roku (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 4 grudnia 2013 roku do Pomieszczeń dla Osób Zatrzymanych lub Doprowadzonych w Celu Wytrzeźwienia przy Komendzie Powiatowej Policji w Wołominie (dalej: PdOZ lub Izba), udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji (dalej: KMP lub Mechanizm): Justyna Lewandowska, Przemysław Kazimirski (prawnicy) oraz Justyna Józwiak (politolog w zakresie resocjalizacji).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania PdOZ przedstawionej przez podinsp. Robera Wanko z Wydziału Prewencji KPP Wołomin oraz funkcjonariusza Policji pełniącego służbę w PdOZ w dniu wizytacji;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia;
- przejrzeniu na miejscu dokumentacji dotyczącej osób zatrzymanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz funkcjonowania Izby.

W toku wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji poinformowali nadkom. Mirosława Górnickiego - I z-cę Komendanta Powiatowego Policji w Wołominie oraz podinsp. Robera Wanko z Wydziału Prewencji tejże Komendy o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji analizie poddano: zestawienie liczbowe osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w okresie 01.01 – 04.12.2013 r., sprawozdanie z kontroli przeprowadzonej przez SSO dla Warszawy-Pragi w dniu 13 grudnia 2012 r. oraz nagrania z monitoringu zainstalowanego w Izbie.

2. Legalność zatrzymania

Izba przeznaczona jest dla zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia kobiet i mężczyzn.

Pojemność Izby wynosi 9 miejsc. W dniu wizytacji w PdOZ przebywały 4 osoby zatrzymane, w tym 3 w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa, 1 zaś doprowadzona w celu wytrzeźwienia.

Z analizy dokumentacji wynika, iż w 2013 roku (do dnia wizytacji) umieszczono w PdOZ 1124 osoby. W związku z faktem, że wizytującym nie udostępniono szczegółowych danych dotyczących osób zatrzymanych i umieszczonych w Izbie, w rozbiciu na osoby zatrzymane w związku z podejrzeniem

popelnienia przestępstwa, na polecenie sądu, do wytrzeźwienia itp., przedstawiciele KMP zwracają się w tym miejscu do Komendanta Powiatowej Policji w Wołominie o udostępnienie powyższych danych.

Analiza protokołów zatrzymań osób, z którymi przedstawicielka KMP przeprowadziła rozmowy, jak też innych losowo wybranych, nie wzbudziła zastrzeżeń wizytujących.

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

W 2012 roku i 2013 roku – do dnia wizytacji (dalej: analizowany okres) nie stosowano w Izbie środków przymusu bezpośredniego, nie wystąpiły także żadne wydarzenia nadzwyczajne z udziałem osób umieszczonych w PdOZ.

Wpisy w książce przebiegu służby, dokonywane przez funkcjonariuszy Policji pełniących dyżur w PdOZ, świadczą o realizacji prawa osób zatrzymanych do posiłku, skorzystania z toalety, czy wydawania pościeli.

Kontrolę osobistą przeprowadza się niemonitorowanym sanitariacie dla zatrzymanych. W przypadku zatrzymania kobiety, do czynności związanych z przeprowadzeniem jej kontroli wzywana jest funkcjonariuszka pełniąca służbę w KPP Wołomin.

Informacje dotyczące kontroli osób umieszczanych w PdOZ zostały potwierdzone analizą nagrań z monitoringu, o których udostępnienie wnioskował przedstawiciel Mechanizmu.

Żadna z osób, z którymi przedstawicielka Krajowego Mechanizmu Prewencji przeprowadziła rozmowy w warunkach wyłączających obecności osób trzecich, nie skarżyła się na traktowanie przez funkcjonariuszy pełniących służbę w wizytowanej Izbie. Jeden z zatrzymanych mężczyzn złożył jednakże oficjalną skargę na naruszenie nietykalności cielesnej przez funkcjonariuszy z Komisariatu Policji w Zielonce, do którego został doprowadzony przez dokonujących jego zatrzymania policjantów. W tej sprawie przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zwrócili się z prośbą o wyjaśnienia do Komendanta Komisariatu Policji w Zielonce.

4. Prawo do ochrony zdrowia

Z informacji przekazanych wizytującym przez funkcjonariusza pełniącego służbę w Izbie wynika, że przed umieszczeniem w placówce, badaniu lekarskiemu w izbie przyjęć szpitala w Wołominie poddawani są zatrzymani, którzy mają widoczne obrażenia ciała, chorzy - zgodnie z oświadczeniem lub uskarżający się na dolegliwości. Obligatoryjnie badane są także osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia. W ocenie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji badaniom przed umieszczeniem w PdOZ powinny być poddawane wszystkie osoby. Pozwala to wyeliminować istnienie przeciwwskazań zdrowotnych do osadzenia w Izbie. Pomimo braku takiego obowiązku w przepisach krajowych, stanowią o nim standardy międzynarodowe, zawarte m.in. w Zbiorze zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.) *„Osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie”*. (Zasada 24).

W razie nagłego zachorowania osoby umieszczonej w PdOZ, wzywane jest pogotowie ratunkowe.

Z relacji zatrzymanych oraz analizy udostępnionych nagrań monitoringu wynika, że zarówno badania lekarskie przed umieszczeniem w PdOZ oraz w trakcie pobytu w Izbie odbywają się co do zasady w obecności funkcjonariusza policji. Warto wskazać w tym miejscu na standardy międzynarodowe dotyczące objęciem opieką lekarską osób pozbawionych wolności. Zgodnie z treścią Dwudziestego Raportu Generalnego CPT [CPT/Inf (2002)15] (...) *Wszystkie badania lekarskie osób przebywających w areszcie policyjnym muszą być przeprowadzone tak, aby funkcjonariusze służb porządku publicznego nie słyszeli rozmowy lekarza z pacjentem oraz ich nie widzieli, chyba że w szczególnych przypadkach lekarz sobie tego życzy* (fragment § 42). Co więcej stosowanie co do zasady obecności funkcjonariusza przy

udzielaniu świadczeń medycznych narusza także przepis prawa krajowego, zgodnie z którym decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie [(§ 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012, poz. 1102)]. W związku z tym przedstawiciele Mechanizmu zalecają kierowanie się w tej kwestii jedynie wolą personelu medycznego udzielającego świadczeń medycznych osobom zatrzymanym.

Analiza wpisów widniejących w książce wizyt lekarskich ujawniła w kilku przypadkach brak godziny przeprowadzonego badania.

Na wyposażeniu Izby (w pokoju profosa) pozostaje apteczka z podstawowymi środkami opatrunkowymi.

5. Prawo do informacji

W wizytowanej Izbie respektowany jest § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 roku w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U z 2012 r., poz. 638) dalej: rozporządzenie, wskazujący na to, że kopię regulaminu pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (dalej: regulamin) oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka umieszcza się w pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Przedstawiciele KMP stwierdzili natomiast brak regulaminu i wykazu adresów instytucji stojących na straży praw człowieka w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym znajdującym się na kondygnacji parterowej tuż za drzwiami prowadzącymi do Komendy z jej terenu wewnętrznego. Przedstawiciele KMP zalecają w związku z tym niezwłoczne uzupełnienie ujawnionego braku regulaminu i wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka.

W trakcie wizytacji w Izbie brakowało aktualnych tłumaczeń regulaminu pobytu na języki obce. W związku z powyższym, przedstawiciele KMP zalecają wyposażenie PdOZ we właściwe wersje tłumaczeń.

Wizytujący ustalili, iż funkcjonariusz Policji spisujący protokół zatrzymania, odnotowuje w nim wskazaną przez zatrzymanego osobę do powiadomienia o fakcie umieszczenia w Izbie. Powiadomienia dokonuje dyżurny komendy lub zastępca dyżurnego. Jednakże zgodnie z Rezolucją Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 9 grudnia 1988 r. *niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana* (Zasada 16.1). W związku z powyższym, w ocenie przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji tego prawa przysługującego zatrzymanym.

Wizytowana Izba nie dysponowała listą adwokatów, z której w razie wyrażenia takiej woli mogłaby skorzystać osoba zatrzymana. W związku z tym pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają stworzenie takiej listy we współpracy z okręgową radą adwokacką oraz jej wyłożenie w PdOZ.

6. Personel

Służbę w PdOZ pełnią zastępcy dyżurnych komendy (6 funkcjonariuszy Policji), nie sprawując w tym czasie innych obowiązków. Zdarza się także, że oddelegowani do pracy w Izbie zostają dodatkowi funkcjonariusze komendy. Służba pełniona jest w 12 godzinnym systemie zmianowym.

W latach 2012-2013 funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ objęto szkoleniami związanymi z pełnieniem służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

Zdaniem przedstawicieli KMP, pogłębianie wiedzy funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ jedynie we wskazanym wyżej zakresie jest niewystarczające. Praca w Izbie wymaga bowiem oprócz przygotowania merytorycznego, także wysokiego poziomu kompetencji interpersonalnych. Zgodnie z rekomendacją zawartą w § 60 Drugiego Raportu Generalnego Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) [CPT/Inf (92)3]: (...) *zdolność do komunikacji interpersonalnej powinna stanowić najważniejszy czynnik w procesie rekrutacji personelu służb egzekwujących przestrzeganie prawa oraz podczas szkolenia powinien zostać położony znaczny nacisk na rozwijanie umiejętności komunikacji interpersonalnej opartych na szacunku dla godności ludzkiej. Posiadanie takich umiejętności często umożliwia funkcjonariuszowi policji lub służb więziennych rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby stać się przyczynkiem do wybuchu przemocy, zaś bardziej ogólnie prowadzi do obniżenia napięcia oraz podniesienia jakości życia w policji oraz zakładach więziennictwa, co przynosi korzyść wszystkim osobom zainteresowanym. CPT kładzie szczególny nacisk na konieczność rozwijania umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej.*

W ocenie pracowników KMP ofertę szkoleniową należałoby poszerzyć o dodatkowe zagadnienia tak, aby personel Izby wiedział jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak radzić sobie ze stresem i agresją etc.

W analizowanym okresie nie prowadzono postępowania wyjaśniającego ani dyscyplinarnego wobec funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w PdOZ. Nie odnotowano także żadnego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez funkcjonariusza Policji w związku z pełnieniem obowiązków w Izbie.

7. Warunki bytowe

W PdOZ wyodrębniono 5 pokoi o łącznej pojemności 9 miejsc. Pokój 1-osobowy przeznaczony jest dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Każdy z nich wyposażony jest w podest, stolik i taboret. Wizytujący

zwrócili uwagę na ostre krawędzie wyposażenia. W związku z tym przedstawiciele KMP zalecają odpowiednie dostosowanie wyposażenia pokoi.

Osoby umieszczone w PdOZ mogą używać wyrobów tytoniowych w 3 wyznaczonych pokojach dla zatrzymanych.

W każdym pokoju zamontowano instalację przyzywową, której działanie zostało zweryfikowane przez wizytujących.

Izba została wyposażona w monitoring. Kamery umieszczone są w pokojach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, na korytarzu oraz w pokoju profosa. Podgląd obrazu jest dostępny w pokoju dyżurnego PdOZ oraz dyżurnego komendy. Wizytujących poinformowano, że nagrania z monitoringu przechowywane są zgodnie z rozporządzeniem przez okres 30 dni.

W PdOZ wyodrębniono sanitariat, wyposażony w prysznic, miskę ustępową oraz umywalkę. Uwagę wizytujących zwrócił brak mydła i ręczników papierowych. Z relacji funkcjonariuszy oraz zatrzymanych wynika, że środki te dostępne są na żądanie. W związku z rolą jaką pełni sanitariat, przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, że zarówno mydło jak i papierowe ręczniki stanowią nieodzowne elementy jego wyposażenia i jako takie winny się tam znajdować, a ich brak powinien być na bieżąco uzupełniany.

Sposób przechowywania rzeczy brudnych, rzeczy zatrzymanych chorych zakaźnie oraz czystej bielizny pościelowej nie budzi zastrzeżeń wizytujących. Również wyposażenie Izby w niezbędne środki higieniczne (w tym także do utrzymania higieny intymnej dla kobiet) także nie budzą zastrzeżeń wizytujących.

Posiłki dla zatrzymanych w jednorazowych opakowaniach zapewnia firma cateringowa. Wizytujących poinformowano, że osobom nietrzeźwym oraz zatrzymanym, udostępniona jest woda przegotowana oraz herbata.

Rzeczy wartościowe, które zatrzymany posiada przy sobie w momencie przyjęcia do Izby, zostają wpisane w kwit depozytowy i umieszczone w oddzielnych workach w pancernej szafie w pokoju dyżurnego. Analiza wybranych losowo kwitów depozytowych pod kątem odnotowywania w nich cech umożliwiających identyfikację

zdeponowanych przedmiotów (np. nr banknotów, nr IMEI), nie wzbudziła zastrzeżeń wizytujących.

Badanie na obecność alkoholu w organizmie przeprowadzane jest przy użyciu alkometru. W dniu wizytacji świadectwo wzorcowania urządzenia było aktualne.

W dniu wizytacji na wyposażeniu Izby znajdowały się gazety, udostępniane na żądanie zatrzymanych. Wizytujących poinformowano, że w PdOZ realizowane jest w miarę możliwości prawo określone w § 10 ust. 2 regulaminu. Zakupy dokonywane są przez patrol funkcjonariuszy Policji.

Przedstawiciele KMP zwracają uwagę na konieczność przystosowania pomieszczeń w PdOZ do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową oraz o obniżonej sprawności fizycznej (np. starszych). W związku z tym, że istnieje możliwość umieszczenia takich osób w Izbie, pracownicy Mechanizmu zalecają odpowiednie zmodernizowanie Izby podczas najbliższego planowanego remontu, zapewniając swobodę poruszania się osób na wózku inwalidzkim. Do tego czasu zaś – zainstalowanie podłokietników i poręczy w toalecie, które nie wymagają dużych nakładów finansowych ani pozwolenia na budowę. Należy zauważyć, iż zgodnie z ratyfikowaną przez Polskę dnia 6 września 2012 roku Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych - aby umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie Państwa strony podejmą odpowiednie środki obejmujące rozpoznanie i eliminację barier w zakresie dostępności budynków [art. 9 ust. 1, Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona dnia 13 grudnia 2006 roku w Nowym Jorku (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169)].

Zatrzymani pytani o warunki bytowe panujące w Izbie ocenili je jako dobre. Nie mieli również żadnych uwag co do wyposażenia oraz wyżywienia, które otrzymali od funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ.

8. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają Komendantowi Powiatowemu Policji w Wołominie:

- 1) likwidację ostrych krawędzi wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;

- 2) wywieszenie regulaminu oraz wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym;
- 3) wyeliminowanie praktyki polegającej na stosowaniu co do zasady obecności funkcjonariusza policji podczas udzielania świadczeń medycznych osobom zatrzymanym;
- 4) poszerzenie oferty szkoleniowej dla funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ o dodatkowe zagadnienia tak, aby personel Izby wiedział jak pracować z trudnymi osobami bez wyrządzania im krzywdy, jak radzić sobie ze stresem i agresją etc.;
- 5) wyposażenie Izby w aktualne tłumaczenia na języki obce regulaminu pobytu w PdOZ;
- 6) wyposażenie Izby w listę adwokatów, z których pomocy mogłyby skorzystać osoby w niej umieszczone;
- 7) udostępnienie danych dotyczących kategorii osób umieszczonych w PdOZ w okresie 01.01.2013 r. – 04.12.2013 r., zgodnie z treścią pkt. 2 Raportu;
- 8) dostosowanie budynku, toalety i przynajmniej jednego pokoju dla zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia do potrzeb osób niepełnosprawnych w ramach najbliższego planowanego remontu komendy.